

בתי המשפט

		בית המשפט המחוזי בירושלים	
בש"א 4436/07			
ת"א 9056/07			
14/02/2007		כב' השופט נ'עם סולברג	
		בפני:	

בעניין:

1. הוצאת כתובים אלמוג בע"מ
2. צבי פרייזלר, עו"ד
- ע"י ב"כ עו"ד גלעד קורנאלדי

המבקשים

- נ ג ד -

1. ישיבת אור וישועה
2. הרב אליהו רחמים זיני
3. הרב יוחאי מקבילי
- ע"י ב"כ עו"ד עמית רון

המשיביםהחלטה

1. המבקשים הגישו בשבוע שעבר תביעה נגד המשיבים ובה תבעו פיצויים בסך של 1,000,000 ₪ וצו מניעה קבוע. בד בבד הגישו "בקשה דחופה למתן צו מניעה זמני" עד למתן פסק דין בתביעה. בקשתם היא "לאסור ולמנוע מהמשיבים להפיץ ו/או לשווק ו/או למכור ו/או להציג בפומבי ו/או להפיק כל טובת הנאה אחרת מספר משנה תורה לרמב"ם בהוצאת אור וישועה" וכן "לצוות על ישיבת אור וישועה להוריד מאתר האינטרנט שלה... כל ההתבטאויות/ההתייחסויות ליצירת המבקשים שיש בהם משום השמצה ו/או לשון הרע כלפי המבקשים ו/או יצירתם".

2. המבקשים הוציאו לאור בשנת תשמ"ו (1985) את ספר משנה תורה הוא היד החזקה לרבינו משה בן מימון, בכרך אחד, עם חמישה מפתחות בסגנון אנציקלופדי (להלן - מהדורת כתובים). לטענתם, החידוש שבמהדורה זו הוא בריכוזו של ספר משנה תורה בכרך אחד, יחד עם חמישה מפתחות מיוחדים ובלעדיים ובהם אלפי ערכים וערכי-

משנה אשר "פותחים" את הספר לכל לומד ומעיין, ללמדן המבקש לעבור במהירות מענין לענין, לחוקר הרוצה להקיף את מכלול היצירה, למשפטן הנצרך לברר את עמדתו של הרמב"ם בענין הלכתי או משפטי מסויים ולכל אדם משכיל המבקש להתמודד עם עולמו התורני של הרמב"ם. במשך עשור שקדו על המלאכה רבנים, משפטנים, חוקרים ואקדמאים. מהדורה שנייה של הספר יצאה לאור בשנת תשנ"ד (1994) ובה תוקנו טעויות והורחב מפתח הערכים.

3. המשיבים הוציאו לאור בשנת תשס"ה (2005) גם את ספר משנה תורה להרמב"ם, מוגה ומדויק מכתבי יד, וציינו על הכריכה כי זו "מהדורת מופת בכרך אחד לציון שמונה מאות שנה לפטירת הרמב"ם", עם שמונה מפתחות (להלן - מהדורת אור וישועה). לטענת המשיבים, ייחודה של המהדורה בנוסחה המדויקת על-פי הגר"י קאפח זצ"ל תוך סימון חילופי הנוסח המשמעותיים, ללא שיבושים, ללא השפעות הצנזורה וללא תיקוני סברה; בעיצוב מהודר ושלם, זמין ונגיש; בחלוקת ההלכות כפי שהרמב"ם חילקן (קצרות ומובנות); באיורים מעשה אומן בנאמנות למקור; וב-8 המפתחות, באופן שכל קורא ולומד הרוצה לשנן בדבקות את דברי הרמב"ם, הריהו יכול לעשות כן בבהירות.

4. המבקשים טוענים כי המשיבים העתיקו מיצירתם-שלהם, ממהדורת כתובים, את הרעיון, הצורה, המונחים והערכים שבמפתחות. אין מדובר בהעתקה מלאה, שכן מדובר במפתחות שונים, אולם לטענת המבקשים חוטאת מהדורת אור וישועה בציוט והעתקה מילולית מן המפתחות ומן הערכים שבמהדורת כתובים מבלי לציין את המקור; בהעתקת שימושי-לשון וביטויים מודרניים מן המפתחות; בשימוש בנתונים שנאספו על-ידי צוות החוקרים של הוצאת כתובים לצורך המפתח; המבנה והרצף הנושאי של המפתחות דומה; וכן ישנם גם קווי דימיון במבנה הצורני החיצוני, ובאופן מצטבר ("חזי לאצטרופי") כמכלול.

5. המשיבים טוענים, כי עיקר חידושה של מהדורת אור וישועה בדיוקה. המפתחות אינם אלא חלק שולי, ומכל מקום, רב השונה על הדומה בין המפתחות הללו לבין המפתחות של מהדורת כתובים. לטענת המשיבים, עמלו תלמידים וחוקרים על המפתחות, ואילו לא הועתקו כלל ממהדורת כתובים. לעת הזאת, בעידן המחשב, באמצעות הקלקה ניתן לחסוך מלאכה מרובה שנעשתה בעבר באופן ידני. המשיבים טוענים, כי בעוד מהדורת כתובים הינה 'מפעל חיים', בשל כך שהוצאתה לאור לפני למעלה מ-20 שנה ארכה

עשור, הרי שמהדורת אור וישועה נעשתה כיום, כשאמצעי המחשוב והטכנולוגיה אפשרו את הוצאתה לאור בתוך תקופה קצרה יחסית. למשל, הקלקת הערך אברהם אבינו תעלה לאלתר את כל האזכורים של אברהם אבינו בספר משנה תורה, בלא צורך בכרטיסיות, בפתקים ובחיפוש ידני כבעבר. מטבע הדברים, טוענים המשיבים, במפתחות שבשתי המהדורות ישנם ערכים דומים, שהרי המקור הוא אחד - לשונו הזהב של הרמב"ם. מטבעות-לשון וערכים מחודשים שהרמב"ם לא השתמש בהם בספר משנה תורה, ואף-על-פי-כן צויינו במפתחות של מהדורת כתובים וגם באלה של מהדורת אור וישועה, אינם מלמדים על העתקה, שהרי מדובר בלשון שגורה בבתי המדרש. טבעי ומסתבר אפוא שיהיה דמיון בין המפתחות, זעיר פה זעיר שם, אך אין מדובר בהעתקה. עוד טענו המשיבים, כי אין בביטויים שבמפתחות, משום יצירתיות אשר ראויה להגנה.

6. עם הגשת הבקשה, ביום יח' בשבט תשס"ז (6.2.07), ביקש ב"כ המבקשים ליתן בדחיפות צו מניעה זמני במעמד צד אחד. לא ראיתי ליתן צו כאמור במעמד צד אחד, מכיוון שלא שוכנעתי בקיומו של חשש סביר שההשהיה שבקיום הדיון במעמד שני הצדדים תגרום למבקשים נזק חמור. הבקשה נדונה אפוא במעמד הצדדים ובאי-כוחם ביום כג' בשבט תשס"ז (11.2.07). בגמר הדיון באתי לכלל דעה, כי אין הצדקה ליתן צו מניעה זמני כפי שהתבקש.

7. באשר לטענתם על כך שהמשיבים מפרסמים נגדם לשון הרע, מסופקני אם בכלל קמה למבקשים עילת תביעה. המבקשים קובלים על דברים שנאמרו בכנס השקת מהדורת אור וישועה, ואשר מוסיפים להתפרסם באתר האינטרנט של ישיבת אור וישועה, ובעיקר על הדברים הללו: "ספר דומה לזה נמכר בקרוב ל-500 ש"ח, שלא הגיע למדרגה שלו, לא בהופעה הפנימית ולא בהופעה החיצונית, לא בדיוקים ולא במפתחות שלו". דעתי נוטה לכך שהדברים הללו אינם עולים כדי לשון הרע כמשמעותה [בסעיף 1 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה - 1965](#). לכאורה אין מדובר בהשפלה, ביזוי, או פגיעה כמובנם שם. בפרסומת כשלעצמה אין פגם והיא מותרת בדין הישראלי ובהלכה היהודית. מצינו סוחרים המפרסמים את מרכולתם לצורך מצוה, על ידי זירוז העוברים והשבים לרכוש צרכי מצוה: "אמר רבי אלעזר ברבי צדוק כך היו אומרים תגרי חרך [=] "חנוונים היושבים אצל חלונותיהם ומוכרין" - רש"י] שבירושלים: בואו וטלו לכם תבלין למצוה [=]

חרוסת שהיא מצוה בליל הסדר]” (בבלי, פסחים קטז ע”א). מותר גם לייפות ולעטר כלים, בלי לגרום ללקוח לטעות בטיבם, על מנת למשוך את תשומת-ליבם של הלקוחות וכדי שלא ייקנו אצל סוחרים אחרים (בבלי, בבא מציעא ס ע”ב). מוטב אומנם למשיבים להתכבד במסע הפרסום באיכותה של מהדורת אור וישועה ולא בקלונה (כביכול) של מהדורת כתובים, אך מכל מקום דומני כי עיקרה של המחלוקת בין הצדדים הינה בנושא זכויות יוצרים. נושא לשון הרע איננו אלא סרח עודף ולדעתי הוא מיותר.

8. בנושא זכויות היוצרים צרפו המבקשים לבקשתם חוות דעת מאת ד”ר חגי חריף. שני הצדדים מזה ומזה הוסיפו והגישו במהלך הדיון בבקשה ערכים מן המפתחות ב’חיתוכים’ שונים וכן טבלאות ובהן הדגשות בשלל צבעי הקשת כדי לסמן כל צד לשיטתו את פאר יצירתו-שלו לעומת זו של זולתו, מה המקור ואיפה ההעתקה. נושא זה טעון עיון, דיון וליבון שייעשו במהלך המשפט. בשלב ראשוני זה, אין ניתן לומר כי לא קמה עילת תביעה. לצורך הדיון אניח לטובת המבקשים כי אכן קמה להם עילת תביעה לפי [חוק זכות יוצרים, 1911](#) ולפי פקודת זכויות יוצרים. אדגיש כי מדובר בהנחה גרידא, וכשבנסיבות העניין ממילא מצאתי כי לא מתקיימים התנאים הדרושים למתן סעד זמני, כפי שיבואר.

9. כידוע, צו מניעה זמני לא יינתן על נקלה. זהו סעד אשר יכול לפגוע פגיעה קשה בבעלי דין, בטרם נשמעו ראיות בתיק ובטרם נפסק הדין. “צו כזה... איננו ניתן כדבר שבזכות, אלא תלוי הוא בהתקיימותן של נסיבות מיוחדות, שיצדיקו לתיתו למבקש עוד בטרם נתבררה תובענתו ובטרם הוכחה צדקתה. מטרתו השכיחה של צו זמני היא לשמור על מצב קיים ולמנוע את שינויו בעוד ההליך תלוי ועומד, אך יש גם שהצידוק לתיתו נעוץ בצורך להפסיק מטרד קשה או פגיעה חמורה. ברם השאלה המנחה, הניצבת בפתחו של כל הליך שעניינו במתן צו ביניים, היא, אם מתן הצו הוא הכרחי במידה המצדיקה את התערבותו של בית המשפט בשלב מוקדם ולפני בירור התביעה... על המבקש צו ביניים מוטלת חובה לשכנע את בית המשפט בדוחק הנסיבות, שיש בו כדי להצדיק את ההתערבות המוקדמת” ([רע”א 5240/92](#) חלמיש חברה ממשלתית עירונית לשיקום הדיור בתל-אביב-יפו בע”מ נ’ אשרז עיבוד נתונים בע”מ, פ”ד מז (1) 50, 45 (1992)).

10. בנסיבות העניין דנן, דומני כי 'מאזן הנוחות' נוטה לטובת המשיבים. הנזק שייגרם למבקשים אם לא יינתן הסעד הזמני, איננו שקול לנזק שייגרם למשיבים אם יינתן הסעד הזמני כפי שנתבקש. מניעת שיווק והפצה של מהדורת אור וישועה עד לגמר המשפט, צפויה לגרום למשיבים נזק רב. לבר מן הנזק הממוני, לבטח ייגרם להם נזק תדמיתי משמעותי, ואותו קשה יהיה למחות גם אם ידם תהיה על העליונה בגמר המשפט. לעומת כן, נזקם של המבקשים, אם ידם-שלהם תהיה על העליונה בגמר המשפט, עשוי לבוא על תיקונו בדרך של פסיקת פיצויים. ניתן גם להבטיח מעתה פיקוח הולם על מכירת ספרי מהדורת אור וישועה, על מנת שבגמר המשפט ניתן יהיה להעריך אל-נכון את הירידה במכירות של מהדורת כתובים ואת הנזק הכספי שנגרם למבקשים.

11. זאת ועוד. דומני, למקרא דברי המבוא למהדורת כתובים ולמהדורת אור וישועה כי לפחות בעניין מרכזי אחד שוררת תמימות-דעים. בעלי-הדין מזה ומזה, חפצים להגדיל תורה ולהאדיר ולהפיץ ברבים את משנה התורה של הנשר הגדול. צו מניעה כפי שנתבקש לא יפגע רק במשיבים אלא גם באחרים מקרב הציבור שחשקה נפשם בספר משנה תורה.

12. הבקשה לוקה גם בשיהוי. הלכה פסוקה היא, כי בעצם השיהוי יש משום ראייה לסתור טענה בדבר חיוניותו של צו ביניים (שם, בעניין חלמיש). מהדורת אור וישועה הודפסה לראשונה עוד בשלהי שנת תשס"ה (2005). אילו היו המבקשים בהולים כל כך על שמירת זכויות היוצרים שלהם, כי אז היה עליהם לבקש לאלתר את הסעד אשר אותו הם מבקשים כיום הזה. אמנם לא נעלמו מעיני פעולות שהמבקשים נקטו בהן בטרם פנו לבית המשפט בבקשה הנדונה. המבקשים פנו אל המשיבים במישרין, כמו גם באמצעות רבנים ונכבדים אחרים. המבקשים תבעו את המשיבים לדין בבית הדין לממונות שליד המועצה הדתית בירושלים ואף ניתנה החלטה אשר אוסרת על המשיבים למכור או להפיץ את מהדורת אור וישועה עד לשמיעת שני הצדדים ובירור בדין תורה. אלא שהמשיבים לא התייצבו למשפט ובית הדין החליט ביום כד' באלול תשס"ו, כי המבקשים "יכולים לממש את זכותם בכל מקום שיראו לנכון". דא עקא, שפנייתם הראשונה של המבקשים אל המשיבים נעשתה כ-9 חודשים לאחר צאתה לאור של מהדורת אור וישועה, ותביעתם לבית משפט זה הוגשה כ-5 חודשים לאחר מתן ההחלטה הנ"ל של בית הדין לממונות. השיהוי ניכר על פני הדברים והוא עומד בסתירה לטענת ב"כ המבקשים כי מתן צו הביניים, בטרם קיומו של המשפט, איננו סובל דיחוי.

13. אני סבור אפוא כי גם אם קיימת למבקשים עילת תביעה, הרי שבשל השיהוי, בגלל 'מאזן הנוחות' הנוטה לטובת המשיבים, ומכיוון שבמתן הסעד צפויה פגיעה במידה העולה על הנדרש, ראוי לדחות את הבקשה.

עם זאת, אני מורה למשיבים להודיע לבית המשפט ולמבקשים אם וכאשר יודפסו ספרים נוספים על ה-4,000 שהודפסו עד כה (ושמתוכם נמכרו - לפי דברי מנהל ישיבת אור וישועה - 3,000), לתעד במהימנות ובדייקנות את כמות ספרי מהדורת אור וישועה שיימכרו עד לסיום המשפט, את עלותו של ספר בודד ואת התמורה הכספית הכוללת שתתקבל מן המכירה. על המשיבים להיות ערוכים ליתן למבקשים דוח מאומת בתצהיר על ידי רואה חשבון, המתבסס על חשבוניות, תעודות משלוח, הזמנות וכיוצא במסמכים הללו, לגבי הזמנות ספרי מהדורת אור וישועה, מעת שראו אור לראשונה.

14. בשולי הדברים: "דור ה'לך ודור בא וְהָאֵץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת" (קהלת א, ד). לא רק שמחלוקות בין מדפיסי ספרים ומוציאים לאור הן לחם חוקם של בתי משפט ובתי דין מאז המצאת הדפוס, אלא שכבר היו דברים מעולם גם בקשר להדפסת משנה תורה לרמב"ם. מסתבר כי עוד במאה הט"ז, באיטליה, נתגלע סכסוך בין מדפיסי ספרים על הוצאה לאור של משנה תורה. המהר"ם מפאדובה, גדול חכמי דורו באיטליה, שעמל רבות וקשות על הוצאה לאור של נוסח מתוקן של משנה תורה, נאלץ להתמודד עם מתחרה, שאינו בן-ברית, אשר הדפיס אף הוא את משנה תורה, וכפי עושרו הודיע ברבים כי ימכור אותו במחיר נמוך מזה שימכור המהר"ם מפאדובה. סיפור המעשה מופיע בתשובתו של קרוב משפחתו ובן דורו של המרה"ם מפאדובה, הלא הוא רבי משה איסרליש - הרמ"א - גדול חכמי פולין בעת ההיא. זהו הפתיח לתשובתו (שו"ת הרמ"א סימן י):

"הנה הוא איש בארץ לועז אשר נודע שמו במרחקים.

דלה דלה מים עמוקים,

מימיו מתוקים,

גוזר ומקים,

יברכהו שוכן שחקים.

הוא האילן הגדול אשר פריו למאכל ועלהו לתרופה,

אמרתו צרופה,

הוא ה"ה הגאון מהר"ר מאיר מפאדוואה.

והנה שם מגמותיו רעיוניו ומחשבותיו והשתתף עם אחד מאנשי ארצו ומגדוליה, דהיינו יענטילומר [=אציל], הוא אחד מן מדפיסי הספרים. והסכימו יחדיו להדפיס החיבור הגדול משנה תורה, אשר חבר הרב הכולל האמתי רבינו משה בן הרב המובהק הדיין רבינו מיימון. וכאשר חשב כן החלו לעשות בעזרת ה' עד שלעת עתה נגמר הדבר.

והגיה אותו בשכלו הזך עד אשר לא נשאר בתוך הבר תבן, וסלק המסלה עד לא נשאר בה אבן.

והנה קם אחד גם כן יענטילומר מעשירי הארץ נגדו, ואמר אעשה גם אנכי לביתי ואדפיס אנכי גם אני, וכן עשה. והעיקר הוא מאתו שעושה דבר זה על מה שלא נשתתף עמו הגאון הנ"ל, ועושה דבר זה להכעיס ולכלות ממון הגאון הנ"ל חס וחלילה. כי ידוע אם לא ימכור הגאון ספריו שיכבד עליו המשא מנשוא. והנני לדון בדיני ישראל, באם היו שני אנשים ישראלים על פי תורתנו הקדושה, ונוכיח שזכה הגאון הנ"ל בדינו... ואומר, שדין הוא עם הגאון שהוא ימכור ספריו ראשונה. והואיל ובעונותינו שרבו אין ידנו תקיפה לעשות כפי תורתנו, מכל מקום לא נניח את שלנו ולומר שכל ישראל, ומי שבשם ישראל יכונה, לא יקנה שום ספר מיימוני החדשים, רק מאותן היוצאים מתחת יד הגאון הנ"ל או באי כחו, והוא מארבעה טעמים...".

15. בעלי הדין דנן אינם חשודים חלילה כמי שעשו מעשיהם כדי להכעיס ולכלות ממון זולתם. אלה, המבקשים, עשו לשם שמים, להגדיל תורה ולהאדירה, ואף אלה, המשיבים, לא כיוונו מעשיהם אלא להפצת התורה ולהנחלתה. מדברי ב"כ המשיבים למדנו כי מהדורת אור וישועה אף לא נועדה לשם הפקת רווח למאן דהוא, אלא לכיסוי עלויות ההוצאה בלבד. אין מדובר אפוא בתחרות לשם התעשרות. מובן, כי אין בכך כדי לפטור מן החובה לשמור על זכויות היוצרים של הזולת; עמלם של המבקשים ראוי הוא להגנת בית המשפט, אם ימצא כי אמנם עשו המשיבים שימוש ביצירתם של המבקשים שלא כדין. ברם, סבורני כי מוטב למחלוקת הנדונה, לפי מהותה ולפי מיהות המתדיינים, להתברר בדין תורה. אמרתי את אשר אמרתי בהקשר זה בדיון בעל-פה, נעניתי בשלילה וב"כ הצדדים הבהירו כי הם מעוניינים להתדיין בבית משפט זה. כשלעצמי, הריני שב וממליץ לבעלי-הדין לשקול את עמדתם, להידבר ביניהם ולהסכים להתדיין בדין תורה.

16. הבקשה נדחית בכפוף לאמור בסעיף 13 לעיל.

הוצאות הבקשה ושכ"ט עו"ד בסך כולל של 10,000 ₪, ייפסקו על-פי התוצאה בגמר המשפט.

ניתנה היום, כ"ה בשבט תשס"ז (13 בפברואר 2007), בהעדר הצדדים.
המזכירות תשלח העתק ההחלטה לב"כ הצדדים.

נ'עם סולברג, שופט